हाम्रोमत

सम्पादकीय

बिधिसम्मत हुनुपर्छ सरकारी निर्णय

बिधिको पालना नेपालमा सबैभन्दा ठूलो चुनौति हो । सत्ता, शक्ति र पहुँचमा हुनेहरुले बिधिको पालना नगरेको कारण नागरिकमा असन्तुष्टि बढेर जेनजीको आन्दोलन भएको हो । त्यसकारण अहिले पनि त्यसमा ध्यान दिन जरुरी छ । नेपालमा बढ्दो सरकारी खर्चलाई नियन्त्रण गर्नुपर्ने आवाज लामो समयदेखि उठ्दै आएको छ । संघीय सरकारले हालै गरेका खर्च कटौतीसम्बन्धी निर्णयहरू त्यसैको निरन्तरता हुन् । सांसद र राजनीतिक पदाधिकारीका स्वकीय सचिव, सल्लाहकार तथा अन्य अनुत्पादक सुविधा खारेज गर्ने संघीय मन्त्रिपरिषद्को निर्णयलाई धेरैले स्वागत गरेका छन् । यसले अनावश्यक व्ययभार घटाउने र जनताको करको पैसा बचत गर्ने आशा जगाएको छ । तर, प्रश्न उठेको छ– के यस्ता निर्णय केवल मन्त्रिपरिषद्को बैठकले गर्न सक्छ वा कानुनी प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्ने हो ? बिधि पालना गर्नुपर्छ कि लोकप्रिय निर्णय बिधि मिचेर पनि गर्न मिल्छ ?

संविधानले स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ– नीति, नियम, अधिकार र जिम्मेवारी कानुनअनुसार निर्धारण हुनुपर्छ । संघीय संसदको पारिश्रमिक सम्बन्धी ऐनअनुसार सांसदलाई स्वकीय सचिव राख्ने अधिकार प्राप्त छ । त्यसैले मन्त्रीपरिषद्को साधारण निर्णयले यो अधिकार कटौती गर्न सक्दैन । ऐनलाई खारेज वा संशोधन गरेर मात्र यस्तो व्यवस्था परिवर्तन गर्न सकिन्छ । त्यसको लागि सरकारले मतदाता नामावली संकलन गर्न जारी गरेको अध्यादेश जस्तै अध्यादेश जारी गरेर कानुन संशोधन गर्नसक्छ । तर, यसरी कानुनलाई बेवास्ता गरेर निर्णय गर्ने अभ्यास विधि राज्यको आधारभूत मूल्यविपरीत हुन्छ ।

प्रदेश स्तरमा पनि समस्या उस्तै छ । कोशी प्रदेशसहित सबै प्रदेशले आफ्ना ऐनमार्फत सांसदलाई स्वकीय सचिव राख्ने व्यवस्था गरेको छ । मुख्यमन्त्रीले सल्लाहकार राख्ने विषय पनि प्रदेश ऐन अनुसार छ । संघीय सरकारले खर्च कटौती गर्ने निर्णय गरे पनि प्रदेशसभाले पारित गरेको ऐन संघीय निर्णयले बदर गर्न सक्दैन । संविधानले प्रदेशलाई कानुन बनाउन स्वतन्त्रता दिएको छ । त्यसैले संघीय सरकारले कानुनी प्रक्रिया नअपनाई सिधै प्रदेशको अधिकार क्षेत्रमा हस्तक्षेप गर्न खोज्नु संघीयताको आत्मामाथि आघात हो । तर, यसको अर्थ यो होइन कि अनुत्पादक खर्चलाई निरन्तरता दिनुपर्छ । वास्तवमा सांसद र पदाधिकारीका नाममा स्वकीय सचिव, सल्लाहकार राखेर लाखौँ रुपैयाँ खर्च गर्ने चलन जनताको करको दुरुपयोग हो । यसलाई रोक्नु अपरिहार्य छ । तर, रोक्ने प्रक्रिया विधिसम्मत हुनुपर्छ । संघीय संसद र प्रदेशसभाले आफ्नो–आफ्नो कानुन संशोधन गरेर यस्तो सुविधा कटौती गर्नुपर्छ । कार्यकारी निर्णयले कानुनभन्दा माथि जान सक्दैन भन्ने संवैधानिक सिद्धान्तलाई सबैले बिर्सनु हुँदैन ।

फेरि पनि संघीय सरकारले अनावश्यक खर्च रोक्ने निर्णय गरेको कदम प्रशंसनीय छ । तर, यसलाई कार्यान्वयन गर्ने बाटो संवैधानिक र कानुनी हुनुपर्छ । कानुन संशोधन गरेर मात्र यस्तो निर्णय दिगो र विवादरहित हुन्छ । अन्यथा, प्रदेश र संघीय सरकारबीच अधिकार विवाद झन् गहिरिनेछ, जसले संघीयताको विश्वासनीयता कमजोर पार्ने खतरा छ । अन्ततः, खर्च कटौती जरुरी छ तर विधिसम्मत बाटो अपनाउनु अझै जरुरी छ । ऐन संशोधनमार्फत सांसद र पदाधिकारीका अनुत्पादक सुविधा हटाउने हो भने यो कदम दीर्घकालीन, संवैधानिक र विवादमुक्त बन्नेछ । संघीयता बलियो बनाउन र सुशासन कायम गर्न कानुनलाई नै आधार मान्नुपर्ने आजको सबैभन्दा ठूलो आवश्यकता हो । सरकारले यसमा ध्यान दिनुपर्छ ।

ग्रेडेड स्कुलमा सांस्कृतिक कार्यक्रम

◆ हाम्रोमत संवाददाता

विराटनगर, ११ असोज

विराटनगर ८ मा अवस्थित ग्रेडेड इङ्लिस मिडियम सेकेन्डरी स्कुलले विजया दशमी, शुभ दीपावली र छठ पर्वको पावन अवसरमा एक भव्य कार्यक्रमबीच शुभकामना आदानप्रदान गरेको छ । विद्यालय परिसरमा उक्त कार्यक्रम आयोजना गरिएको हो ।

विद्यार्थीहरूले दसैंको मालश्री धुनदेखि तिहारको देउसी (भैलो र छठको सांस्कृतिक झलक समेटिएका नृत्य तथा गीत प्रस्तुत गरेका थिए। शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीहरूको उल्लेख्य उपस्थिति रहेको कार्यक्रमले आपसी सद्भाव, मेलमिलाप र सांस्कृतिक एकताको सन्देश प्रवाह गरेको थियो। सहभागीहरूले यस्ता पर्वहरूले नेपाली समाजमा पारस्परिक भाइचारा, प्रेम र सहिष्णुताको भावनालाई थप प्रगाढ बनाउने विश्वास व्यक्त गरे ।

कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै विद्यालयका प्रधानाध्यापक प्रेमलाल सिंह सुवालले महान चाडपर्वले सम्पूर्ण नेपालीमाझ सुख, शान्ति, समृद्धि र उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना व्यक्त गरे । उनले सांस्कृतिक पर्वहरूको संरक्षणमा विद्यालयले सधैँ जोड दिने बताउँदै विद्यार्थी, शिक्षक तथा अभिभावकहरूमा शुभकामना व्यक्त गरे । कार्यक्रमले सबैमा उत्सवको उमङ्ग छरेको थियो ।

डिजिटल विद्रोहः के हो जेन–जी आन्दोलनको सन्देश ?

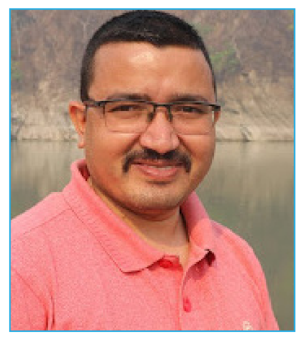

■ विदुर कटुवाल

> वर्षौं सत्तामा रमाउने परिपाटीबाट अब सबै दलमा भएका जेन–जीले मुक्त गनै पर्छ । जनताले आफ्नै हितको प्रतिनिधित्व गर्ने क्रान्तिकारी पार्टी खोजिरहेको प्रस्ट छ । त्यो पनि जेन–जीले दिन सक्नुपर्छ ।

२२ भदौसम्म शान्त नेपालमा २३ भदौको दिउँसोबाट एकाएक अशान्त बन्यो । अझ २४ भदौमा दुईतिहाइ सरकारको धम्की दिने शासकको पनि भागभाग भयो । देशव्यापी रूपमा शासकविरुद्ध चर्को नारा लाग्यो । उच्च सुरक्षामा रहेका महत्त्वपूर्ण सरकारी कार्यालय जले । सहरका सडकमा देखिने नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी हराए । सत्तापक्ष र विपक्षी दलका नेता वा मन्त्रीहरू नेपाली सेनाको उद्धारबाट सुरक्षित स्थान पुगे । त्यही दृश्यका भिडियो र फोटोहरू सामाजिक सञ्जालमा भाइरल बने । जुन विगतमा श्रीलङ्का, बंगलादेश, केन्या, इन्डोनेसियाजस्ता देशमा पहिले नै देखिएका थिए । अहिले नेपालपछि फिलिपिन्समा देखियो ।

आखिर किन भयो, जेन-जी आन्दोलन ? धेरैको मनमा उब्जेको प्रश्न यही छ । यही दृश्य देखेर केही वामपन्थी र दक्षिणपन्थी नेता, विश्लेषक र विज्ञको फरक-फरक दृष्टिकोण आउने क्रम जारी छ । दक्षिणपन्थी भन्छन्, 'घरेलु र बाह्य शक्तिको घुसपैठ । वामपन्थीहरू यता यसलाई क्रान्तिको लहर सम्झन्छन् तर त्यो लहर कहाँ जाँदै छ भन्ने प्रश्नको उत्तर दिएका छैनन् ।

वामपन्थी नेताहरू जनताको उत्साहको आन्दोलन भन्दै प्रशंसा गरिरहेका छन् । जसले सत्ता उथलपुथल बनाउँछ । नेपालको जेन-जी आन्दोलनले पनि बनाएको छ । विरोधीले अराजकता, घुसपैठ, प्रतिगमनकारी र स्वार्थ समूहको सफलता आदि दाबी गरेका छन् । उनीहरु भन्छन्– हामी फेरि उठ्नेछौँ । यता आन्दोलनका नेतृत्वकर्ता दाबी गर्ने अराजक समूह घोषणा नै गर्छ, 'हामी फेरि कुट्नेछौँ ।'

पहिला विकासोन्मुख देश श्रीलङ्काका शासक महिन्दा राजपाक्षेको विरुद्धमा आन्दोलन सुरु भएको थियो । त्यहाँ ठुला भ्रष्टाचार, चुनावमा धाँधली र युवा बेरोजगारी लगायत समस्या जनतामा थियो । मुख्य रूपमा राजापाक्षेका भ्रष्टाचार नै थियो । त्यसपछि बंगलादेशमा शेख हसिनाको पतन नै भयो । हसिनाले राजनीतिमा मनलाग्दी गर्ने, निरंकुश र क्रूर बन्ने बाटो रोजिरहेकी थिइन् । हसिनाको पनि संसद्मा दुईतिहाइको बहुमत थियो । नेपाली संसद्मा पनि विपक्षी नेताहरूले सत्तापक्षलाई दुईतिहाइको धम्की नदिन बारम्बार उद्घोष गरिरहेका हुन्थे । नभन्दै २३ र २४ गते भदौमा भएको जेन-जी आन्दोलनले केपी शर्मा ओली नेतृत्वको दुईतिहाइको सरकारको भागभाग भयो । अहिले देश अन्तरिम सरकारको भरमा छ ।

नेपालमा 'नेपो बेबी' नामबाट प्रारम्भ भएको जेन-जी विद्रोह सत्ता परिवर्तनको कारक बन्यो । त्यसमा हालका निर्वतमान प्रधानमन्त्री तथा एमाले अध्यक्ष ओलीको सामाजिक सञ्जालमा प्रतिबन्ध लगाउने हठ झनै ऐतिहासिक बन्यो ।

कम्युनिस्ट पार्टी सम्भवतः आफूलाई वामपन्थी दृष्टिकोणबाट प्रस्तुत गर्छन्; समाजवादी अभियन्ता बताउँछन्; किसान, मजदुर, युवा, महिला, वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय लगायत मुक्तिका आवाज घन्काउँछन्; सामाजिक, आर्थिक एजेन्डामा नारा लगाउँछन्; क्रान्तिकारी रूपमा देशलाई आर्थिक समृद्धिको बाटो लैजाने सपना देखाउँछन् । मार्क्सवादी सत्ताको कल्पना गर्छन् । भ्रष्टाचार शून्य बनाउने भन्छन् । सुशासनका सुनिरहने कुरा गर्छन् तर कम्युनिस्ट पार्टीकै नेतृत्वको सरकार भएका बेला जेन-जी आन्दोलन उठ्यो । नेपाली इतिहासमा जेन-जी क्रान्तिका रूपमा दर्ज भयो, यो दुःखद हो कि सुखद कमरेडहरू ?

विद्रोहीहरूले श्रीलङ्का, केन्या, इन्डोनेसिया, बंगलादेशमा आन्दोलनमा राष्ट्रिय झन्डा जसरी देखे; नेपालको जेन-जी आन्दोलनले २३ भदौमा नेपाली झन्डा रोजे । पार्टीको झन्डा बिर्से । अनि आन्दोलनमा होमिए । जनवादी गायक जीवन शर्माको स्वरमा रहेको गीत भन्छ- 'क्रान्ति आफैँ आउँदैन... रगतको भेटी चलाउनैपर्छ, कर्तव्य वेदीमा... । ' युवाले रगत पनि चढाए । लोकतान्त्रिक मूल्य-मान्यता र सिद्धान्तको नारा लगाउने नवमहाराजका लागि युवाहरू बलि चढे । बलिदान दिनेहरूमा कांग्रेस, माओवादी केन्द्र, रास्वपालगायत धेरै दलका विचारधारामा दौडिरहने युवा पनि छन् । सत्य त्यही थियो, क्रान्तिकारीहरू न देखावटी प्रभावमा पर्छन् वा पूर्वनिर्धारित ढाँचामा क्रान्ति तय गर्छन् । ठोस परिमाण आएपछि मात्र क्रान्तिको सार बुझिन्छ । धेरैले जेन-जी आन्दोलनका बारेमा यस्तै बुझ्न पाए ।

क्रान्तिमा जनताले देखाएको साहस र शक्ति अचम्मको हुन्छ । त्यो कहिले पनि शासकले चिन्नै सक्दैन । अनुमान पनि लगाउन सक्दैन । सत्ता र शक्तिमा आफूलाई मात्र देख्छ । जसरी श्रीलङ्कामा जनताले राष्ट्रपतिको कार्यालय कब्जा गरेका थिए; बंगलादेशमा प्रधानमन्त्रीको कार्यालय र निवास कब्जा गरेका थिए; त्यसैगरी नेपालको संसद् भवन र सिंहदरबार समेत कब्जा गरे; नेताका घर जलाए; महत्त्वपूर्ण सरकारी कार्यालय जलाए तर शासकका अंगरक्षक प्रहरी, सेना पनि नतमस्तक बने ।

श्रीलङ्काबाट शासक राजापाक्षे परिवार र बंगलादेशबाट सेख हसिना जसरी देशै छाडेर भागेका थिए, सुखद नेपाली नेताहरू देश छाडेर भाग्नुपरेन । शासन, सत्ता र शक्ति मिलीजुली बाँडेर लिने प्रथा भगाए । नेपाली राजनीतिका बुढा पुस्ताका नेता पनि औपचारिक रूपमा बिदा हुने अवस्थामा पुगे । त्यसको उत्तर २१ फागुनमा २०८२ को प्रतिनिधिसभाको चुनावमा देखिएला । त्यसभन्दा अगाडि लेख्नु र बोल्नुको अर्थ छैन ।

अहिलेसम्म नेपालमा भएका आन्दोलन मूलतः राजनीतिक दलकै अगुवाइमा भएका थिए, त्यो पनि पुरानो व्यवस्था परास्त गर्न र नयाँ व्यवस्था ल्याउन तर राजनीतिक दलकै विरुद्ध पहिलोपटक आन्दोलन भयो । दलको विकल्पमा दल मात्रै हुनुपर्ने प्रजातान्त्रिक मान्यता छ, जेन-जी आन्दोलनको सार पनि त्यही छ ।

जेन-जी आन्दोलनमा जनताले अपार शक्ति देखाए तर यसबाट मौलिक परिवर्तन न्यून छ । कारण, यसमा क्रान्तिकारी नेतृत्वको अभाव रह्यो । नेतृत्व र कार्यक्रमविना लक्ष्य स्पष्ट हुँदैन । त्यस कारण नेपालको जेन-जी क्रान्ति बिचमै अलमलमा पर्‍यो । मात्र पूर्वप्रधानन्यायाधीश सुशीला कार्कीलाई प्रधानमन्त्री बनायो । नेपालको पहिलो महिला प्रधानमन्त्रीको परिचय थप्यो ।

जेन-जी क्रान्तिको सन्देश

विश्वप्रख्यात कम्युनिस्ट नेता लेनिनले भनेका छन्, 'शुद्ध, पूर्वयोजना अनुसारको समाजवादी क्रान्तिको कल्पना मात्र गर्नेले कहिल्यै वास्तविक क्रान्ति देख्दैन ।' हामी समाजवादी क्रान्तिको यात्रामा छौँ । अबको राजनीतिक यात्रा समाजवादी लोकतन्त्र वा गणतन्त्रको बाटो हो । यही मार्गमा जानुपर्छ भनेर नारा दिने नेता पनि अहिले नसमस्तक छन् । पार्टीभित्र नेतृत्व त्याग गर्न दबाब छ । औपचारिक रूपमा बोल्न सकेका छैनन् ।

समाजवादी नारा दिएर दलाल पुँजीवादी चरित्र, व्यवहार देखाउने दलका नेताले कल्पना बाहिरको विद्रोह यो हो । संविधानभित्र रहेका विधि, पद्धति, ऐन-कानुन कार्यान्वयन गर्नेहरू नै अराजक बनेपछि जेन-जी विद्रोहले उथलपुथल ल्याएको हो । अब विद्रोह गर्न हातमा बन्दुक बोक्नुपर्दैन । हातमा मोबाइल भएपछि पुग्छ । संविधानका राम्रा र नराम्रा पक्ष छुट्याउनुको साटो आफू अनुकूल व्याख्या गर्ने दलका शीर्ष नेताका विरुद्ध जेन-जी विद्रोह सम्मानयोग्य छ । जेन-जी आन्दोलनका वीर सहिदप्रति उच्च सम्मान छ ।

देशको भावी नेतृत्वका लागि अब युवा अघि सर्नेछन् । समय जटिल र सरल परिस्थिति अगाडि उभिएको छ । राजनीतिक दलहरूका पहिलो पुस्तालाई बिदा दिने र दोस्रो तथा तेस्रो पुस्ताको नेतृत्व हुनुपर्छ भन्ने बहस जारी छ । पार्टीलाई अब मुखमा वामपन्थी, काममा दक्षिणपन्थी बनाउने परिपाटी अन्य हुनुपर्छ । काम र नाममै वामपन्थी बनाउनुपर्छ । सत्ता र शक्तिले जनतालाई प्राथमिकता राख्नुपर्छ भन्ने गहिरो चेत छाडेको छ । नेतृत्वविना अपुरो देखिएको जेन-जी क्रान्तिले नेपाली राजनीतिमा धेरै ठुलो सन्देश दिएको छ । नेतृत्वविना पनि ठुला क्रान्ति हुने रहेछ भन्ने प्रमाणित छ ।

यद्यपि यस आन्दोलनमा हामी नेपाल नाम गरेको संस्थाका अगुवा सुदन गुरुङको नाम आइरहेको छ । रक्षा बम वा मिराज ढुंगानाको अर्थात् अरु धेरै छन्, यस आन्दोलनमा नेताका रूपमा देखिएकाहरू तर औपचारिक रूपमा जेन-जी आन्दोलनको नेतृत्व अझै प्रस्ट भएको देखिँदैन । एउटा सम्झौतामा एउटाले मौखिक हस्ताक्षर गरेको मात्र देखिन्छ । नेपाली परिवेशको मौलिक क्रान्ति जेन-जी विद्रोह हो ।

भविष्य खोसिएका भनौँ वा केही गुमाउन बाँकी नभएका युवा देशका लागि मर्न तयार हुँदा रहेछन् । यसलाई नेपाल र केन्यामा यसलाई 'जेन-जेड' अर्थात् जेन-जी क्रान्ति'ले चिनियो । श्रीलंका, बंगलादेश लगायत देशमा ठुला आन्दोलन भनिएको छ । यी आन्दोलनबाट जनताले भ्रष्ट शासकलाई तत्कालका लागि खेदे । उनीहरूको मोज-मस्तीविरुद्ध ठाडै प्रहार गरे । यसमा कतिपयले भन्छन्– यस्ता आन्दोलन पुँजीवादविरुद्ध होइन, केवल भ्रष्टाचारविरुद्ध हो । भ्रष्टाचार पुँजीवादी प्रणालीको चरम रोग हो, यसमा गहिरो गरी अध्ययन गर्नैपर्छ । पुँजीवादकै अन्त्यविना भ्रष्टाचारको अन्त्य असम्भव छ । पुँजीवादको अन्त्य हुनु भनेको निजी सम्पत्तिको अन्त्य गर्नु हो । राज्यको मातहतमा ल्याउनु वा सीमित दायरामा राख्नु हो । भ्रष्टाचारको अन्य गर्न निजी सम्पत्तिमा अंकुश लगाउनुपर्छ । नेपालमा जरुरी छ । त्यसका लागि भ्रष्टहरूलाई कानुनी कारबाहीको दायरामा कडा रूपमा ल्याउनुपर्छ । भ्रष्टाचारसम्बन्धी कारबाही गर्ने राज्यका संवैधानिक निकाय दलहरूको हस्तक्षेपबाट मुक्त हुनैपर्छ ।

चुके जेन-जी

अहिलेकै संविधानमा रहेर प्रतिनिधिसभालाई जीवितै राखेर संसदीय प्रक्रियाबाट आन्दोलनको ' ल्यान्ड' गराउनुपर्थ्यो । ओलीले राजीनामा दिएपछि निकास संविधानबाटै खोजिनुपर्थ्यो । संविधान संशोधनमा प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारीको व्यवस्था, समानुपातिक निर्वाचन प्रणाली, भ्रष्टाचारसम्बन्धी शक्तिशाली स्वतन्त्र आयोग, निर्वाचन प्रणालीमा श्रमिक एवं विपन्न वर्गबाट समेत समानुपातिकतर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने व्यवस्था, 'पितृसत्तात्मक' र 'वर्ण व्यवस्थाजन्य विभेद' अन्त्य संविधान संशोधनबाटै हटाउनुपर्थ्यो । त्यसका लागि उत्तम उपाय, प्रतिनिधिसभा विघटन नगरीकन गराउनुपर्थ्यो । अहिलेकै संसद्हरूलाई त्यो काम लगाउनुपर्थ्यो । यसमा जेन-जी नराम्ररी चुकेका छन् । २१ फागुनमा प्रतिनिधिसभाको निर्वाचन भए पनि संविधान संशोधनको ग्यारेन्टी छैन । प्रत्यक्ष कार्यकारीको कुरा परको भइसकेको छ ।

संविधानअन्तर्गत रहेका कतिपय कानुन, ऐन, नियमावलीहरू अपुष्ट र अपुरा, समय अनुकूल नभएका छन् । तिनको परिमार्जन संविधानबाटै खोज्नुपर्थ्यो । त्यसमा जेन-जी पुस्ताको क्रान्ति असफल भएको छ । आन्दोलन पनि त्यसैका लागि थियो ।

अब प्रश्न छ– त्यसो भए जेन-जीका नाममा भएको विद्रोह प्रधानमन्त्री ओलीलाई हटाएर सुशीला कार्कीलाई बनाउन मात्र हो त ? सामाजिक सञ्जालका भाइरलहरूलाई मन्त्री बनाउन मात्र हो ? नेपालमा जेन-जी क्रान्ति सफल भएको छ तर समूह र झुन्डमा देखेर जेन-जी, सहिदका परिवार र घाइतेहरू के सोचिरहेका होलान् !

संविधानकै परिकल्पनाबाहिर गएर पूर्वप्रधानन्यायाधीश कार्कीलाई प्रधानमन्त्री बनाउन सडकमा रगत बगेको हो ? संविधानकै पक्षमा रहेका जेन-जीलाई निद्रा लागेको छ ? हिजोका भ्रष्टका फाइल जलेका छन् । भ्रष्टहरू पुनः उठ्दै छन् । तिनीहरूको दीर्घकालीन व्यवस्थापन खोइ ? पूर्वशासक र प्रशासनको सम्पत्ति छानबिन गरेर कानुनी कारबाही गर्नुपर्दैन ? भ्रष्टहरूको सम्पत्ति छानबिन गरेर राष्ट्रियकरण गर्नुपर्दैन ? भ्रष्टको सम्पत्ति छानबिन गरेर राष्ट्रियकरण गर्दा पनि जलेका सरकारी संरचना बनाउन पुग्छ कि ! त्यसतर्फ कार्की नेतृत्वको सरकारको ध्यान गएको छैन । यसमा जेन-जीहरूले खबरदारी गर्नुपर्दैन ।

जेन-जी पुस्ताका अनुहार मन्त्री परिषद्मा किन लोप भए ? मन्त्री हुने उमेर पुगेका जेन-जीहरू धेरै छन् । यस विषयमा जेन-जीको आन्दोलनको अगुवाइ हुँ भन्नेहरूले सोच्नुपर्दैन । दलको दाग नलागेको खोज्ने भन्दै भाइरल व्यक्ति खोजेर देशले पार पाउँछ ? हिजोका भ्रष्टलाई आज स्वतन्त्र मान्छे भनेर रोज्न वा खोज्न बानेश्वरमा रगत बगेको हो ?

अर्को कुरा, शान्तिपूर्ण आन्दोलनमा गोली चलाउने आदेश दिने सरकारको छानबिन कसरी हुन्छ ? विगतका आन्दोलनहरूमा धेरै छानबिन समिति बनेका छन् तर नतिजा शून्य छ । यो पनि त्यस्तै हो ? यी प्रश्नको उत्तर अहिले जेन-जीको नेतृत्वकर्ता बनेर निस्केका सुदन गुरुङसँग छ ? गुरुङको बोलीचाली हेर्दा त्यस्तो देखिँदैन । त्यस कारण नेतृत्वविहीन जेन-जी क्रान्तिले अझै ठुलो क्रान्तिको संकेत प्रस्ट गरेको छ । त्यो आन्दोलनका लागि नयाँ बाटो नेपालमा जेन-जी पुस्ताले खोलेको छ ।

दल र नेतामा दबाब

बहुदलीय प्रजातान्त्रिक वा लोकतान्त्रिक मूल्य-मान्यता बोकेको गणतान्त्रिक देशमा दलको विकल्प दल नै हुन्छ । त्यस कारण जेन-जी क्रान्तिपछि केवल सत्तारुढ दलहरू मात्र होइन, सम्पूर्ण राजनीतिक दलमाथि वा पुराना र नयाँ नेतामाथि दबाब सिर्जना भएको छ । दल र नेताहरू सच्चिने अवस्थामा छन् ।

यता एउटा समूहमा भ्रम फैलिएको छ । दलका नेतालाई घृणा गर्नुपर्छ । हालसम्म आफूलाई जेन-जीका नेतृत्वकर्ता बताउने सुदन गुरुङको मुखबाट 'नेता कुटिन्छ/कुट्छौँ' भन्ने तर्क सामाजिक सञ्जालमा बारम्बार आइरहन्छ । के यो मण्डले प्रवृत्ति होइन र ? पढे-लेखेको र संसार बुझेको जेन-जीको संस्कार यही हो ?

पुराना दल र नेताले नै बाँडेको गुलियो सपनामा नुनिलो स्वाद जनताले भेटिसकेका छन् । त्यसो भएकाले प्रतिगामी विचारधारा बोक्ने, यथास्थितिवादमा रमाउने जेन-जी पुस्ताले मात्र सबै दल र नेतालाई गाली गर्छ । क्रान्तिकारी वा परिवर्तनकारी विचारको पथमा हिँड्ने वामपन्थीले सधैँ नयाँ विकल्प खोज्छ । नयाँ विकल्प दिन अघि सर्छ । अब नेपालमा नयाँ दल पनि आउला । पुराना दलमा पनि सुध्रिने संकेत आएको छ । परिवर्तन हुन जरुरी छ । जुन जेन-जी आन्दोलनले सिधै खबरदारी गरेको छ ।

वर्षौं सत्तामा रमाउने परिपाटीबाट अब सबै दलमा भएका जेन-जीले मुक्त गर्नैपर्छ । जनताले आफ्नै हितको प्रतिनिधित्व गर्ने क्रान्तिकारी पार्टी खोजिरहेको प्रस्ट छ । त्यो पनि जेन-जीले दिन सक्नुपर्छ । नारामा वामपन्थी विचार दिने, व्यवहारमा दक्षिणपन्थी बाटो लिने दलहरूको बिदाइ गर्नैपर्छ ।

भित्री पाटो

भारतीय सञ्चारमाध्यमले नेपालको जेन-जी आन्दोलनमा अमेरिकन हात रहेको प्रचार-प्रसार गरिरहेका छन् । हामीले नेपाली विज्ञ, विश्लेषक भन्नेका मुखबाट थरीथरीका विश्लेषण सुनिरहेका छौँ । कसैले आन्दोलनलाई पश्चिमी शक्तिद्वारा आयोजित 'कलर रिभोलुसन' भनेका छन् । कसैले यसमा भारत त कसैले क-कसलाई जोडेका छन् । नेपालको आन्दोलनमा छिमेकी भारत र चीनमा चासो हुनु स्वाभाविक हो । त्यसमा पनि मित्र राष्ट्रको चासो हुनुहुँदैन भन्ने होइन ।

नेपालका विगतका सडक आन्दोलन होस् या सशस्त्र युद्ध होस्, तिनमा विदेशी शक्तिको भूमिका रहेको बारे धेरै लेख र किताब पनि बजारमा आएका छन् । तिनले प्रस्ट भन्छन्– बाह्य शक्तिको हस्तक्षेप नौलो होइन, सामान्य हो । यद्यपि यो जेन-जी क्रान्ति कुनै षड्यन्त्र होइन । क्रान्तिकारी नेतृत्व नभएपछि प्रतिक्रियावादी शक्तिले हस्तक्षेप गर्न खोजेको प्रस्ट हो । त्यसमा अमूर्त रूपमा संविधान जोगिएको छ, मात्र मिचिएको हो । त्यसमा घरेलु बाह्य शक्ति दुवै थिए । मात्र एउटा समूहले जित्यो र अर्को समूहले हार्‍यो । यसमा अध्ययन गर्दा हुन्छ तर हाम्रो देशलाई बाह्य शक्तिको मतियार बन्नबाट जोगाउनुपर्छ । मित्र राष्ट्रले आफूअनुकूल बनाउन खोज्दा रणमैदान बन्न सक्छ । यसमा जेन-जीले ध्यान दिनुपर्छ ।

नेपालमा राजतन्त्रको अन्त्यपछि पनि आर्थिक विकासको मेरुदण्ड तय हुन सकेको थिएन । गरिबी, बेरोजगारी पहिलाकै जस्तै थियो । त्यसकारण श्रीलंका र बंगलादेशमा जसरी निवर्तमान सरकार ढले, त्यसै गरी नेपालमा पनि ढलेको हो । नयाँ निर्माण भएको कार्कीको सत्तामा पनि पुरानै मनोभावको छ । रुसको सन् १९१७ को फेब्रुअरी क्रान्तिसँग यसको तुलना गर्न सकिन्छ । जहाँ जार गयो, तर पुँजीवादी वर्ग यथावत् रह्यो । जब अक्टोबरमा बोल्सेभिकले सत्ता कब्जा गर्‍यो, अनि केही समयमा समाजवादी देशका रूपमा रुस चिनियो तर फेरि पुँजीवादी विचारधाराका भूतहरूले अहिले फेरि रुसमा सुधारिएको पुँजीवादी व्यवस्था नै फर्काए ।

श्रीलंकाबाट सुरु भएको यो डिजिटल विद्रोहले बंगलादेश, नेपाल, इन्डोनेसिया, केन्यामा जसरी उथलपुथल ल्यायो; यसको मूल कारणमा उच्च बेरोजगारी, असमान विकास, भ्रष्टाचार, नेतृत्वमा दलाल मानसिकता, निरंकुशता, वैदेशिक ऋणको बोझ, युवा भविष्य अन्योल, असमानता, विधि र पद्धति, ऐन-नियम, कानुनको उल्लंघन हुन् ।

संसारका धेरै देश यस्तै स्थितिमा छन् । यसले देखाउँछ कि क्रान्तिकारी पार्टी पहिले नै निर्माण गर्नुपर्छ, समय धेरै छैन । संसारभर पुँजीवादको संकट तीव्र छ । आज गरिब देशमा सुरु भएको यो लहर अन्ततः विकसित देशसम्म देखिन्छ । विश्व जागिरहेको छ । अबको विद्रोह बन्दुक बोकेर होइन, हातमा मोबाइल बोकेर हुनेछ । यो झन् ठुलो क्रान्तिकारी विस्फोट बन्छ । लाखौँ लाख मानिस मर्न तयार हुनेछन् ।

केहि महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू

एमबुलेन्स सेवा

मोरङ सहकारी अस्पताल	५२३२३०, ९८४२२८२७७७
जिसस मोरङ	५३६३५३
निर्माण व्य. संघ	५२३८३६, ५३०५७२
नेरेसो रंगेली	५८००४८
चेतनशील मित्र परिषद्	९८४२२६६२३१
नेपाल दुरसंचार सं.क. संघ	५३३३३३
पूर्वाञ्चल नर्सिङ होम	५२३१५५
अवधनारायण नर्सिङ होम	५२२८११
विराट नर्सिङ होम	५२७०७१
पथरी नर्सिङ होम	५५५३४३
लायन्स क्लव सेन्ट्रल	५३७००१
जीवन वि. स. कर्सिया	५६५०८८
शनिश्चरे एम्वुलेन्स सेवा	५५५१४४
न्युरो हस्पिटल प्रा.लि.	४१७४७५, ४१६०२४
पोखरिया बचत एम्बुलेन्स	९८४२२७७६६६
लाइफ गार्ड एम्बुलेन्स सेवा	९७४२०४२३३३
ग्रामीण महिला जागरण	५३१०६५
च्यारेटी ट्रष्ट धरान	०२५-५२१६००

दमकल

विराटनगर बारूणयन्त्र	४२००००
इटहरी बारूणयन्त्र	५८०१०१
धरान बारूणयन्त्र	५२०१९९
इनरूवा बारूणयन्त्र	५६०१०१
दमक बारूणयन्त्र	०२३-५८०१०१
भद्रपुर बारूणयन्त्र	०२३-५२०१०१

अस्पताल

कोशी अं. अ. इमरजेन्सी	५२४२३४
अवधनारायण नर्सिङ होम	५२२८११
विराट नर्सिङ होम	५२२१४४
विराट मेडिकल कलेज	४२१०६३, ४२११८२
ब्लड बैंक	५२३३२६
आँखा अस्पताल	५२३७०६
मोरङ सहकारी अस्पताल	५२३२३०
सप्तकोशी नर्सिङ होम	५२७९५४
न्युरो हस्पिटल प्रा.लि	४१७४८४, ४१६२६७
नौलखा डेन्टल केयर	५२१०८२
नेपाल क्षयरोग निवारण संस्था	५२२८२७
लाइफ गार्ड हस्पिटल	९७४२०४२३३३

प्रहरी

पूर्वाञ्चल क्षे.प्र.का.	४३५००१
जिल्ला प्रहरी	५३०३५८, ५२३९०१, १००
जिल्ला ट्रा.प्र.का.	५३५३९९, १९९, ५३५५९९
नगर प्र.का., विराटनगर	५२१८५०, ५३०३६७, ११०
इ.प्र.का.,रानी	४३५३६४, १०८
सिआरभी (CRV)	१०९
इप्र.का.,रंगेली	९८५२०९०१४४
इ.प्र.का., उर्लावारी	५४०००२
सिमा प्रहरी चौकी रानी	४३५८४०

होटल

होटल स्वागतम	४७२४५०
होटल इष्टर्न स्टार	४७१६२६
होटल संगम पार्टी प्यालेस	५३०४०३
एबी होटल	०२१-५११७७२
होटल नमस्कार	०२१-५९०९०९/५९०६०६
होटल प्यासिफिक	४७१०३६
होटल मुन	९८०२७२७७७७
सगरमाथा पार्टी प्यालेस	४७१४९३
दिव्यरत्न होटल	९८५२०३३२९६
होटल पाथिभरा इन	९८०२७६९१५२
होटल श्रीकृष्ण	०२१-५९०४६७
ओम होटल पाञ्चाली	९७६९७०८४७५
सगरमाथा पार्टी प्यालेस	९७६४८८३८१८